

Senaties terminų taikymo
baudžiant už korupcinio pobūdžio
nusikaltimus Lietuvoje analizė

“Transparency International” Lietuvos skyrius (TILS) yra dalis pasaulinės pilietinės visuomenės tinklo, pirmaujančio antikorupcinėje veikloje.

Tai - nepolitinė, ne pelno siekianti organizacija, kurios tikslas yra pilietinių antikorupcinių iniciatyvų skatinimas ir organizavimas, korupcijos reiškinių analizavimas ir visuomenės informavimas apie antikorupcines veiklas.

www.transparency.lt

Autorius: Dr. Skirmantas Bikelis, Teisės instituto Baudžiamosios justicijos tyrimų skyriaus vedėjas

Vertėja: Jolanta Pupštienė

Projektą koordinavo bei apklausas organizavo: Neringa Mickevičiūtė, “Transparency International” Lietuvos skyriaus projektų vadovė

Apklausas atliko: Greta Lechavičiūtė

Padėkos:

Autoriai norėtų padėkoti Gretai Lechavičiūtei už jos paramą ir sunkų darbą visose šios ataskaitos ruošimo stadijose. Taip pat už jų indėlį dėkojame lietuvių ekspertams ir praktikams, ypač:

- **Česlovui Bakasėnui**, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) Vilniaus valdybos Ikitaisminių tyrimų skyriaus viršininkui,
- **Mindaugui Barkauskui**, Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos skyriaus prokurorui,
- **Algimantui Čepui**, Teisės instituto direktoriui, buvusiam Teisingumo ministro patarėjui,
- **Romualdai Drakšui**, advokatui, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės katedros prof. dr.,
- **Gintarui Godai**, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjui ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros docentui,
- **Andriui Neverai**, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento direktoriui, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės ir kriminologijos katedros doc. dr.,
- **Alenui Piesliakui**, Vilniaus miesto I apylinkės teismo teisėjui, buvusiam Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnu,
- **Juozui Sinkevičiui**, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos vyriausiajam konsultantui,
- **Mindaugui Vaičiūnui**, advokatui,
- **Jurgai Zieniūtei**, Generalinės prokuratūros Valstybinio kaltinimo skyriaus prokurorei.

With support from the Prevention of and Fight against Crime Programme of the European Union European Commission – Directorate-General Home Affairs.

This publication reflects the views only of the author, and the European Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. ĮVADAS	4
2. SPECIALIŲJŲ NORMŲ IR KONKREČIŲ SENATIES TERMINŲ, TAIKOMŲ KORUPCINIO POBŪDŽIO VEIKOMS, APŽVALGA.....	5
2.1. Bendrosios baudžiamosios atsakomybės senaties nuostatos	5
2.2. Administracinės atsakomybės senaties terminai	10
2.3. Civilinės atsakomybės senaties terminai	11
2.4. Drausminės atsakomybės senaties terminai.....	11
3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE	13
3.1 Senaties terminų svarba baudžiamajai atsakomybei už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.....	14
3.1.1. Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų išaiškinimo, ikiteisminio tyrimo ir teismo proceso terminų ypatybės	14
3.1.2. Dėl senaties terminų nutrauktų ikiteisminių tyrimų ir bylų statistika	14
3.1.3. Baudžiamosios atsakomybės senaties terminų svarba užtikrinant kovos su korupcija įstatymų vykdymą	17
3.2. Senaties terminų svarba civilinei, administracinei ir drausminei atsakomybei už su korupcija susijusius nusikaltimus ir teisės pažeidimus.....	19
3.2.1 Civilinės bylos	19
3.2.2 Administracinės bylos	20
3.2.3 Drausminės bylos	20
4. GERIAUSIOS PRAKTIKOS, SILPNOSIOS VIETOS, REKOMENDACIJOS IR SUINTERESUOTOS ŠALYS.....	21
5. NUORODOS IR ŠALTINIAI	23
5.1 Įstatymų ištraukos	23
5.2 Su korupcija susijusių teisės pažeidimų apibrėžimai	29
5.3 Nuorodos.....	34
5.4 Apklaustų ekspertų sąrašas	35

1. ĮVADAS

2001-2002 m. du Lietuvos piliečiai pakartotinai (35 kartus) neteisėtai gabenė nelegalius migrantus per valstybės sieną. Kiekvieną kartą jie papirkdavo Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnus. Šios bylos tyrimas buvo ilgas ir sudėtingas, į užsienio valstybes buvo siunčiami teisinės pagalbos prašymai. 2007 m. didžiulė 48 tomų bylos medžiaga buvo perduota teismui. Bylos nagrinėjimas truko trejus metus, apklausti 227 liudytojai. Galiausiai 2009 m. kaltinamieji buvo nuteisti už neteisėtą nelegalių migrantų gabenimą, tačiau kaltinimai dėl pareigūnų papirkimo ir kaltinimai pareigūnams dėl kyšių ėmimo buvo atmesti suėjus senaties terminui¹.

2003 m. rugsėjo mėn. Kauno apygardos teismo teisėja neteisėtai nutraukė baudžiamąją bylą, kurioje kaltinamiesiems buvo pareikšti kaltinimai dėl 2 mln. 600 tūkst. JAV dolerių pasisavinimo. 2007 m. Teisėjų etikos ir drausmės komisija atsisakė traukti teisėją drausminėn atsakomybėn, nes buvo suėjęs trejų metų drausminės atsakomybės taikymo senaties terminas².

Pagrindinė senaties paskirtis – palaikyti teisinę ramybę visuomenėje. Tačiau abejotina, ar dabartinis senaties reguliavimas visais atvejais atitinka senaties tikslus. Išaiškėję faktai apie bylas, nutraukimas dėl senaties, kaip ir pirmiau minėtais atvejais, sukėlė audringą neigiamą žiniasklaidos ir visuomenės reakciją. Nors bylos dėl korupcinių nusikaltimų yra nutraukiamos retai, tokie atvejai turi neigiamos įtakos visuomenės nuomonei apie valstybės valdžios institucijas. Visuomenė tokius faktus suvokia kaip valstybės leidimą daryti pažeidimus valstybės tarnyboje. Dėl šios priežasties, taip pat atsižvelgdamos į tai, kad Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose ilgą laiką buvo numatyti bene trumpiausi senaties terminai Europoje, Lietuvos aukščiausiosios valstybės valdžios institucijos ėmėsi priemonių senaties reguliavimui pertvarkyti. Šioje ataskaitoje nagrinėjamas korupcinio pobūdžio ir kitų nusikalstamų veikų ir pažeidimų senaties reguliavimas ir taikymas bei apžvelgiami pagrindiniai senaties reguliavimo reformos požymiai.

¹ Iki 2007 m. papirkimui buvo taikomas 5 metų senaties terminas. 2009 m. birželio 19 d. Panevėžio apylinkės teismo nuosprendis, taip pat 2010 m. kovo 31 d. Lietuvos apeliacinio teismo sprendimas Nr. 1A-1/2010.

² Sinkevičius, D. EBSW palankų sprendimą priėmusi teisėja – nebaudžiama. www.delfi.lt, 2007-07-12

Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=13767288> [žiūrėta 2011-01-11]

2.1. Bendrosios baudžiamosios atsakomybės senaties nuostatos

Baudžiamosios atsakomybės senaties terminai yra numatyti Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 95 straipsnyje. Lietuvos Seimas BK 95 straipsnio pakeitimus priėmė 2010 m. birželio 15 d. (toliau – pakeitimai). Šie pakeitimai įsigaliojo 2010 m. birželio 29 d. Kadangi naujosios nuostatos sunkina įtariamųjų padėtį (pratęsdamos senaties terminus), joms taikomas *lex retro non agit* principas. Tai reiškia, kad naujos nuostatos turi būti taikomos tik toms nusikalstamosioms veikoms, kurios buvo arba bus padarytos po šių pakeitimų įsigaliojimo. Taigi, praktikoje dar ilgą laiką bus taikoma ankstesnė BK 95 straipsnio redakcija ir šioje ataskaitoje ji bus nagrinėjama kartu su naujosiomis BK 95 straipsnio normomis.

Pagal Lietuvos BK senaties terminai taikomi visiems nusikaltimams ir baudžiamiesiems nusižengimams, išskyrus genocidą (BK 99 str.) ir karo nusikaltimams (BK 100-106 str., 110-112 str.).

Senaties terminai skaičiuojami nuo nusikaltimo padarymo dienos iki nuosprendžio priėmimo pirmos instancijos teisme. Senaties eiga prasideda nuo tos dienos, kai atsiranda nusikalstami padariniai. Jei pagal įstatymą nusikaltimų padarinių nereikalaujama (formali sudėtis), senaties eiga pradeda skaičiuoti nuo nusikalstamos veikos darymo paskutinės dienos³. Į senaties terminą įskaitomas ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo laikas. Senatis skaičiuojama iki nuosprendžio priėmimo pirmos instancijos teisme dienos. Tačiau senaties eiga nenutrūksta ir nesustoja priėmus neteisėtą nuosprendį. Apeliacinės instancijos teismui nusprendus, kad apkaltinamasis nuosprendis yra neteisėtas (bet kuriais pagrindais), naujas apkaltinamasis nuosprendis gali būti priimtas tik su sąlyga, kad senaties terminas dar nėra suėjęs.

Vienintelė aplinkybė, dėl kurios senaties eiga nutrūksta, yra naujos tyčinės nusikalstamos veikos (nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo)⁴ padarymas. Dėl ikiteisminio tyrimo ar teismo bylos nagrinėjimo procesinių veiksmų senaties eiga nenutrūksta. Jei nauja nusikalstama veika yra padaroma iki senaties terminų už pirmesnę nusikalstamą veiką pabaigos, nauji senaties terminai (visa apimtimi) už abi nusikalstamas veikas pradeda skaičiuoti nuo tos dienos, kai buvo padarytas naujas nusikaltimas. Tokiu

³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009-11-24 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-504/2009

⁴ Ankstesnėje BK 95 straipsnio formuluočioje buvo numatyta, kad senaties eiga nutrūksta, jei padaroma bet kokia nauja (net tik tyčinė) nusikalstama veika. Naujoji redakcija palengvina kaltinamojo teisinę padėtį ir dėl šios priežasties turi būti taikoma visose baudžiamosiose bylose, net jei nusikalstama veika padaryta iki įsigaliojant naujajai BK 95 straipsnio redakcijai.

2. SPECIALIŲJŲ NORMŲ IR KONKREČIŲ SENATIES TERMINŲ, TAIKOMŲ KORUPCINIO POBŪDŽIO VEIKOMS, APŽVALGA

atveju senaties terminai kiekvienam nusikaltimui yra skaičiuojami atskirai ir priklauso nuo kiekvieno nusikaltimo sunkumo. BK nėra numatytas maksimalus senaties terminas, kurio eigos negalėtų nutraukti naujo tyčinio nusikaltimo padarymas.

Ankstesnėje BK 95 straipsnio formuluotėje slėpimasis nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo buvo numatytas kaip vienintelis pagrindas senaties eigai sustabdyti: senaties eiga sustoja, jei įtariamasis pasislepia nuo ikiteisminio tyrimo arba teismo. Senaties eiga atsinaujina nuo tos dienos, kai asmuo sulaikomas arba kai jis pats atvyksta į ikiteisminio tyrimo instituciją ar į teismą. BK numatytas maksimalus senaties sustabdymo terminas: apkaltinamasis nuosprendis negali būti priimtas, jeigu nuo to laiko, kai nuo ikiteisminio tyrimo arba teismo besislepiančias asmuo padarė nusikalstamą veiką, praėjo dvidešimt penkeri metai (iki straipsnio pakeitimo – penkiolika metų), o nuo to laiko, kai padarė nusikaltimą, susijusį su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu, – trisdešimt metų (anksčiau – dvidešimt metų) ir senaties eiga nenutrūko dėl naujos tyčinės (anksčiau – tyčinės arba neatsargios) nusikalstamos veikos padarymo.

Pakeitimuose numatyti keturi papildomi pagrindai, dėl kurių senaties eiga sustoja. Jie visi susiję su bylos nagrinėjimo teisme trukme. 95 straipsnyje numatoma, kad senaties eiga sustoja, jei:

- 1) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką ar bylos nagrinėjimą atideda dėl kaltinamojo ar jo gynėjo nedalyvavimo;
- 2) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką, kol bus atlikta teismo paskirta ekspertizė, specialisto tyrimas ar bus įvykdytas teisinės pagalbos prašymas užsienio valstybei;
- 3) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką ir paveda prokurorui ar ikiteisminio tyrimo teisėjui atlikti papildomus procesinius veiksmus;
- 4) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką naujai pakviestam kaltinamojo gynėjui susipažinti su bylos medžiaga.

95 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad sustabdžius senaties eigą remiantis šiais keturiais pagrindais, maksimalūs senaties terminai negali būti pratęsti daugiau nei penkeriais metais.

BK 95 straipsnyje nustatyta, kad apkaltinamojo nuosprendžio senaties terminas priklauso nuo nusikaltimo rūšies: a) treji metai baudžiamojo nusižengimo atveju; b) aštuoneri metai neatsargaus arba nesunkaus tyčinio nusikaltimo atveju; c) dvylika metų apysunkio tyčinio nusikaltimo atveju; d) penkiolika metų sunkaus nusikaltimo atveju; e) dvidešimt penkeri labai sunkaus nusikaltimo

2. SPECIALIŲJŲ NORMŲ IR KONKREČIŲ SENATIES TERMINŲ, TAIKOMŲ KORUPCINIO POBŪDŽIO VEIKOMS, APŽVALGA

atveju; f) trisdešimt metų nusikaltimo, susijusio su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu, atveju⁵.

Baudžiamasis nusižengimas yra nusikalstama veika, už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą. Už tyčinius kvalifikuojamus nusikaltimus yra skiriamas maksimalus laisvės atėmimo terminas, įstatymo numatytas už nusikaltimą: iki trejų metų už nesunkų nusikaltimą; iki šešerių metų už apysunkį nusikaltimą; iki dešimties metų už sunkų nusikaltimą; daugiau nei dešimt metų už labai sunkų nusikaltimą.

Pakeitimais pratęsti senaties terminai už nusikaltimus prieš nepilnamečius. 95 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu nuo nusikaltimų žmogaus sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai bei dorovei nukentėjo nepilnametis, senaties terminas negali baigtis anksčiau, negu šiam asmeniui sueina dvidešimt penkeri metai.

BK nenumatyta specialių senaties terminų, taikomų korupcinio pobūdžio nusikalstamoms veikoms, skaičiavimo taisyklių. Senaties už korupcinius nusikaltimus terminai priklauso nuo maksimalios įstatyme numatytos sankcijos. Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų apibrėžimai ir įstatymo numatytos sankcijos pateikiamos šios ataskaitos 5. 2. A dalyje.

---

⁵ Pakeitimu senaties terminai pratęsti perpus. Ankstesnėje BK 95 straipsnio formuluotėje buvo numatyti šie senaties terminai: a) dveji metai už baudžiamąjį nusižengimą; b) penkeri metai už neatsargų arba nesunkų tyčinį nusikaltimą; c) aštuoneri metai už apysunkį tyčinį nusikaltimą; d) dešimt metų už sunkų nusikaltimą; e) penkiolika metų už labai sunkų nusikaltimą; f) dvidešimt metų už nusikaltimą, susijusį su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu.

1 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už korupcines nusikalstamas veikas terminai

Nusikalstamos veikos	Teisės šaltinis	Senaties terminas (metais) iki ikiteisminio tyrimo pabaigos arba bylos iškėlimo teisme	Senaties terminas (metais) iki teismo pabaigos arba nuosprendžio priėmimo	
			Santykinis ⁶ senaties terminas	Absolūtus senaties terminas ⁷
Kyšininkavimas (įskaitant užsienio)				
Pasyvus kyšininkavimas (kyšininkavimas)	225 str. 1 d.	-	-	12 (8)
apysunkis	225 str. 2 d.	-	-	12 (8)
sunkus	225 str. 3 d.	-	-	15 (10)
baudžiamasis nusižengimas	225 str. 4 d.	-	-	3 (2)
Aktyvus kyšininkavimas (papirkimas)	227 str. 1 d.	-	-	8 (5)
apysunkis	227 str. 2 d.	-	-	12 (8)
baudžiamasis nusižengimas	227 str. 3 d.	-	-	3 (2)
Turto pasisavinimas				
Turto pasisavinimas	183 str. 1 d.	-	-	8 (5)
apysunkis	183 str. 2 d.	-	-	15 (10)
baudžiamasis nusižengimas	183 str. 3 d.	-	-	3 (2)
Turto iššvaistymas	184 str. 1 d.	-	-	8 (5)
apysunkis	184 str. 2 d.	-	-	15 (10)
baudžiamasis nusižengimas	184 str. 3 d.	-	-	3 (2)
Tarpininko kyšininkavimas				
Tarpininko kyšininkavimas	226 str. 1 d.	-	-	8 (5)
baudžiamasis nusižengimas	226 str. 2 d.	-	-	3 (2)
Piktnaudžiavimas				
Piktnaudžiavimas	228 str. 1 d.	-	-	12 (8)
Apysunkis	228 str. 2 d.	-	-	12 (8)
Neteisėtas praturtėjimas				
Lietuvos BK nenumato atsakomybės už neteisėtą praturtėjimą	-	-	-	-
Pinigų plovimas				
Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas	216 str.	-	-	15 (10)
Trukdymas teisingumo vykdymui				
Trukdymas teisėjo, prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno, advokato ar antstolio	231 str. 1 d.	-	-	8 (5)

⁶ Santykinis senaties terminas – tai terminas, kuris gali būti nutrauktas procesiniais ikiteisminio tyrimo veiksmais. Lietuvos Respublikos BK tokių terminų nėra numatyta.

⁷ Skaičiuose skliausteliuose nurodytas senaties terminas, kuris buvo numatytas ankstesnėje BK 95 straipsnio redakcijoje. Šie terminai taikomi nusikalstamoms veikoms, padarytoms iki 2010 m. birželio 29 d.

Nusikalstamos veikos	Teisės šaltinis	Senaties terminas (metais) iki ikiteisminio tyrimo pabaigos arba bylos iškėlimo teisme	Senaties terminas (metais) iki teismo pabaigos arba nuosprendžio priėmimo	
			Santykinis ⁶ senaties terminas	Absolūtus senaties terminas ⁷
veiklai				
apysunkis	231 str. 2 d.	-	-	12 (8)
Poveikis liudytojui, nukentėjusiam asmeniui, ekspertui, specialistui ar vertėjui	233 str. 1 d.	-	-	8 (5)
Seimo komisijoje ar Seime	233 str. 2 d.	-	-	8 (5)
apysunkis	233 str. 3 d.	-	-	12 (8)

Senaties terminai yra tarp tų teisės normų, kurios gali apriboti baudžiamojo proceso trukmę, tačiau senaties terminais yra ne siekiama užtikrinti greitą baudžiamąjį procesą, o labiau prisidėti prie visuomenės teisinės ramybės palaikymo. Jais vis tik netiesiogiai skatinamas spartesnis nusikalstamų veikų tyrimas ir teisminis nagrinėjimas. Pažymėtina, kad Baudžiamojo proceso kodekso (BPK) 216 straipsnyje įtvirtinta norma, kuria įtariamasis yra *tiesiogiai* apsaugomas nuo nepagrįsto valstybės pareigūnų proceso vilkinimo ikiteisminio tyrimo metu. Joje numatoma, kad jei per šešis mėnesius po pirmosios įtariamojo apklausos ikiteisminis tyrimas nebaigiamas, įtariamasis, jo atstovas ar gynėjas gali paduoti skundą ikiteisminio tyrimo teisėjui dėl ikiteisminio tyrimo vilkinimo. Jei ikiteisminio tyrimo teisėjas konstatuoja, kad ikiteisminio tyrimo trukmė pernelyg ilga, ikiteisminis tyrimas gali būti nutrauktas.

2010 m. birželio 18 d. Seimas priėmė BPK pakeitimą dėl ikiteisminio tyrimo terminų. Pakeitimas įsigaliojo 2010 m. spalio 1 d. Šiuo pakeitimu siekiama sustiprinti ilgų ikiteisminių tyrimų kontrolę. Jame numatoma, kad BPK 176 straipsnyje numatytus terminus viršijantis ikiteisminis tyrimas gali būti pratęstas tik aukštesniojo prokuroro rezoliucija⁸. Rezoliucija gali būti priimta ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio prokuroro prašymu.

BPK neįtvirtintas teisinis mechanizmas, kuris tiesiogiai apribotų bylos nagrinėjimo teisme trukmę. Pernelyg ilgo baudžiamosios bylos nagrinėjimo atveju galima taikyti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.⁹

⁸ BPK 176 str. 2 dalyje numatyta, kad jeigu asmeniui pareikštas įtarimas, ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per šiuos terminus: a) dėl baudžiamojo nusižengimo ir nesunkaus nusikaltimo, neatsargaus nusikaltimo, kai neskiriama ekspertizė, – per du mėnesius; b) dėl apysunkio nusikaltimo – per tris mėnesius; c) dėl sunkaus nusikaltimo – per šešis mėnesius; d) dėl labai sunkaus nusikaltimo – per devynis mėnesius.

⁹ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19841 [žiūrėta 2011-01-11]

**2. SPECIALIŲJŲ
NORMŲ IR
KONKREČIŲ
SENATIES
TERMINŲ,
TAIKOMŲ
KORUPCINIO
POBŪDŽIO
VEIKOMS,
APŽVALGA**

2.2. Administracinės atsakomybės senaties terminai

Faktiškai beveik visos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos yra numatytos baudžiamojoje teisėje. Keli administraciniai teisės pažeidimai, kurie gali būti laikomi susiję su korupcija, pateikti 2 lentelėje. Baudžiamojoje teisėje taip pat numatyta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Dėl šios priežasties administracinės atsakomybės už korupcinio pobūdžio pažeidimus reikšmė yra gana nedidelė.

2 lentelė. Administracinės atsakomybės senaties terminai už su korupcija susijusius pažeidimus¹⁰

Administraciniai pažeidimai	Šaltinis	Senaties terminas	Papildoma informacija
Smulkusis svetimo turto pagrobimas	ATPK 50 str.	6 mėnesiai	Senaties eiga pradedama skaičiuoti nuo pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, - nuo jo paaiškėjimo dienos.
Pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimas	ATPK 172 ⁽¹⁴⁾ str.	6 mėnesiai	Senaties eiga pradedama skaičiuoti nuo pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, - nuo jo paaiškėjimo dienos.
Nepranešimas apie neteisėtu būdu įgyto turto ar pajamų legalizavimą	ATPK 186 ⁽⁵⁾ str.	6 mėnesiai	Senaties eiga pradedama skaičiuoti nuo pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, - nuo jo paaiškėjimo dienos.
Viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimas	ATPK 171 ⁽³⁾ str.	6 mėnesiai	Senaties eiga pradedama skaičiuoti nuo pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, - nuo jo paaiškėjimo dienos.

ATPK 35 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad administracinių teisės pažeidimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo teisės pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, – nuo jo paaiškėjimo dienos. Atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą arba nutraukus baudžiamąjį procesą, administracinė nuobauda gali būti skiriama ne vėliau kaip per du mėnesius nuo sprendimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą arba nutraukti baudžiamąjį procesą. ATPK 35 straipsnio 3 dalyje

¹⁰ Administracinių teisės pažeidimų apibrėžimai pateikti ataskaitos 5.2.B dalyje.

2. SPECIALIŲJŲ NORMŲ IR KONKREČIŲ SENATIES TERMINŲ, TAIKOMŲ KORUPCINIO POBŪDŽIO VEIKOMS, APŽVALGA

pateikiamas nebaigtinis sąrašas aplinkybių, kurios gali trukdyti administraciniam procesui ir dėl šios priežasties gali būti laikomos pagrindais senaties eigai sustabdyti (pvz., asmuo yra ilgai išvykęs ar gyvena užsienyje, neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, ilgai serga ir kt.). Bet kuriuo atveju senaties terminai negali būti ilgesni nei absoliutus vienerių metų nuo pažeidimo padarymo dienos terminas.

2.3. Civilinės atsakomybės senaties terminai

Lietuvos Civiliniame kodekse nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas reikalavimams dėl žalos atlyginimo (1.125 str.). Ieškinio senaties terminas prasideda nuo tos dienos, kai asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (išsiaiškinimo principas). Be to, Civiliniame kodekse yra įtvirtinta speciali taisyklė tiems atvejams, kai asmens teisės yra pažeidinėjamos tęstiniais veiksmais. 1.127 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad jeigu pažeidimas yra tęstinis, t. y. jis vyksta kiekvieną dieną (asmuo neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti, ar atlieka veiksmus, kurių neturi teisės atlikti, ar nenutraukia kitokio pažeidimo), senaties terminas ieškiniams dėl veiksmų ar neveikimo, atliktų tą dieną, prasideda tą kiekvieną dieną. Ieškinio senaties terminą nutraukia ieškinio pareiškimas įstatymų nustatyta tvarka, taip pat atsakingos šalies atlikti veiksmai, kurie liudija, kad ji pripažįsta prievolę. Ieškinio senaties terminas sustabdomas dėl aplinkybių, dėl kurių asmuo negali pareikšti ieškinio. Kalbant apie žalą, patirtą dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų, tokios aplinkybės yra gana išimtinės: 1) pareikšti ieškinį kliudė nepaprastas įvykis, kuriam tomis sąlygomis nebuvo galima užkirsti kelio (nenugalima jėga); 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustato, kad prievolių vykdymas atidedamas (moratoriumas); 3) ieškovas arba atsakovas tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis; 4) neveiksniam ar ribotai veiksniam asmeniui nepaskirtas globėjas ar rūpintojas; 5) prievolės šalys yra sutuoktiniai; 6) prievolės šalys yra globėjas ir globotinis, rūpintojas ir rūpintinis; 7) prievolės šalys yra tėvai ir nepilnamečiai jų vaikai; 8) sustabdomas įstatymo ar kito teisės akto, reglamentuojančio ginčo santykius, veikimas. Civilinis kodeksas nenumato absoliutaus maksimalaus ieškinio senaties termino, kuris būtų taikomas neatsižvelgiant į senaties terminus nutraukiančias ar stabdančias aplinkybes.

2.4. Drausminės atsakomybės senaties terminai

Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnyje numatytos drausminės nuobaudos, kurios gali būti skiriamos valstybės tarnautojams už drausminius nusižengimus: 1) pastaba; 2) papeikimas; 3) griežtas

2. SPECIALIŲJŲ NORMŲ IR KONKREČIŲ SENATIES TERMINŲ, TAIKOMŲ KORUPCINIO POBŪDŽIO VEIKOMS, APŽVALGA

papeikimas; 4) atleidimas iš pareigų. Iš pareigų gali būti atleidiama ir už šiurkštų įstatymų pažeidimą ar nusižengimą valstybės tarnautojo pareigoms. 29 straipsnio 6 dalies 3 punkte numatyta, kad korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinti veika, nors už šią veiką valstybės tarnautojas ir nebuvo traukiamas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn, yra laikoma šiurkščiu pažeidimu. 29 straipsnio 6 dalies 4 punkte nustatyta, kad piktnaudžiavimas tarnyba bei Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimas taip pat yra šiurkštus pažeidimas.^{11 12}

Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimus tiria Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo 23 straipsnyje nustatyta, kad pranešimams pateikti nustatomas *trejų metų* terminas nuo galimai teisės aktus pažeidžiančios veikos padarymo. Pranešimai, pateikti praėjus šio straipsnio 1 dalyje nustatytam terminui, gali būti tiriami šiais atvejais, kai yra 1) gautas Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko ar Ministro Pirmininko prašymas atlikti tyrimą; 2) gautas Seimo komiteto ar komisijos arba 1/5 Seimo narių siūlymas atlikti tyrimą; 3) gautas Generalinės prokuratūros ar Specialiųjų tyrimų tarnybos prašymas atlikti tyrimą; 4) priimtas VTEK motyvuotas sprendimas atlikti tyrimą.¹³

Valstybės tarnybos 30 straipsnis numato, kad tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip *per vieną mėnesį* nuo tarnybinio nusižengimo paaikšėjimo dienos ir ne vėliau kaip *per du mėnesius* nuo baudžiamosios bylos nutraukimo arba teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos, tarnybinio ar kito kompetentingos institucijos patikrinimo užbaigimo dienos. Į drausminės atsakomybės terminą neįskaitomas laikas, kurį valstybės tarnautojas nebuvo darbe dėl ligos, buvo komandiruotėje arba atostogavo, jis sustabdomas iškėlus baudžiamąją bylą arba vykdant tarnybinį ar kitą kompetentingos institucijos patikrinimą. 30 straipsnyje įtvirtinti du absoliutūs tarnybinės nuobaudos skyrimo terminai. Negalima skirti tarnybinės nuobaudos, jeigu nuo nusižengimo padarymo

¹¹ Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas. (Nr.IX-855, 2002-04-23, Žin., 2002, Nr. 45-1708)

Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=378447 [žiūrėta 2011-01-11]

¹² Lietuvos Respublikos Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. (Nr.VIII-1562, 2000 02 17, Žin., 2000, Nr. 18-431 (2000 02 29))

Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=347022 [žiūrėta 2011-01-11]

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas (Žin., 2008, Nr. 81-3176)

Prieiga internete:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=331040&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-01-11]

dienos praėjo *6 mėnesiai*, išskyrus atvejus, kai tarnybinis nusižengimas nustatomas atliekant auditą, piniginių ar kitokių vertybių reviziją (inventorizaciją) arba kai atliekamas tarnybinis ar kitas kompetentingos institucijos patikrinimas. Šiais atvejais tarnybinė nuobauda turi būti skiriama ne vėliau kaip per *trejus metus* nuo nusižengimo padarymo dienos.

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

3.1 Senaties terminų svarba baudžiamajai atsakomybei už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas

3.1.1. Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų išaiškinimo, ikiteisminio tyrimo ir teismo proceso terminų ypatybės

Praktikai, su kuriais buvo kalbėtasi, vieningai tvirtino, kad korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų ikiteisminis tyrimas ir teismo procesas nereikalauja labai daug laiko ir jokių būdu nėra sudėtingesnis nei kitų nusikaltimų tyrimas (nurodė, kad ūkiniams ir finansiniams nusikaltimams būtini daug sudėtingesni ir ilgesni tyrimai, tarp jų ir daug sudėtingų ekonominių ekspertizių). Generalinės prokuratūros veiklos 2009 metais ataskaitos¹⁴ duomenimis, didelė dalis baudžiamųjų bylų dėl korupcinių nusikalstamų veikų baigtos supaprastinto proceso tvarka (230 iš 374). Kaip pagrindinę veiksmingos teisėsaugos problemą respondentai nurodė tai, kad korupcinius nusikaltimus sudėtinga išaiškinti ir apie juos retai pranešama. Korupciniai nusikaltimai (ypač kyšininkavimas) yra labai latentiški. Šiuose nusikaltimuose nėra tiesioginių nukentėjusiųjų ir abi šalys yra suinteresuotos nusikaltimą nuslėpti. Tais atvejais, kai apie korupcinį nusikaltimą pranešama, ikiteisminis tyrimas ir teisminis nagrinėjimas paprastai vyksta sparčiai. Respondentai nenurodė, kad problemų keltų pavėluoti pranešimai apie korupcines nusikalstamas veikas. Apie korupcinius nusikaltimus paprastai pranešama (jei pranešama) nedelsiant po neteisėtos veikos.

3.1.2. Dėl senaties terminų nutrauktų ikiteisminių tyrimų ir bylų statistika

Statistiniai duomenys atspindi padėtį iki BK 95 straipsnio pakeitimo įsigaliojimo 2010 m. birželio 29 d. 3 lentelė parengta pagal duomenis, surinktus ir internete paskelbtus Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (IRD, elektroninės ataskaitos)¹⁵ bei Teismų administracijos (TA, teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklos ataskaitos)¹⁶.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Prokuratūros veiklos 2009 metams ataskaita.

Prieiga internete:

<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=3v7d5wNko6M=&tabid=413>

[parsisiūsta 2011-01-11]

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos Informatikos ir ryšių departamento internete pateikiama statistika Prieiga internete:

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=9&metai=2009&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=2#Atas [žiūrėta 2011-01-11]

¹⁶ Ataskaitos apie teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklą 2006-2009 m.

Prieiga internete: <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teismu-savivalda-veiklos-ataskaitos> [žiūrėta 2011-01-11]

3 lentelė. Ikteisminiai tyrimai ir baudžiamosios bylos, nutrauktos suėjus senaties terminui

Nusikaltimai	Ikteisminiai tyrimai, nutraukti suėjus senaties terminui	Bendras nutrauktų ir užbaigtų ikiteisminių tyrimų skaičius	% (2) iš (3)	Baudžiamosios bylos, nutrauktos suėjus senaties terminui	Bendras nutrauktų baudžiamųjų bylų ir nuosprendžių skaičius	% (5) iš (6)
2009						
Korupciniai nusikaltimai ¹⁷	0	441	0	2 ¹⁸	353	0,57
Baudžiamieji nusikaltimai	5672	42263	13,42	(40) 28 ¹⁹	16832	0,24
2008						
Korupciniai nusikaltimai	1	371	0,27	n/a	290	ND
Baudžiamieji nusikaltimai	2967	37013	8,02	15 ²⁰	16082	ND ²¹
2007						
Korupciniai nusikaltimai	1	398	0,25	n/a	318	ND
Baudžiamieji nusikaltimai	1964	34511	5,69	10 ¹⁴	16066	ND
2006						
Korupciniai nusikaltimai	0	365	0	ND	317	ND
Baudžiamieji nusikaltimai	1200	37260	3,22	ND	16832	ND
2005						
Korupciniai nusikaltimai	ND	ND	ND	ND		ND
Baudžiamieji nusikaltimai	ND	ND	ND	ND		ND

¹⁷ Šioje lentelėje dėl nepakankamų statistinių duomenų sąvoka „korupcinis nusikaltimas“ apima tik kyšininkavimą ir papirkimą (BK 225, 227 str.) bei tarpininko kyšininkavimą (BL 226 str.).

¹⁸ Vienas tarpininko kyšininkavimas ir vienas papirkimas.

¹⁹ Pirmasis skaičius (40) rodo nusikaltimų skaičių, o antrasis (28) – bylų, nutrauktų suėjus senaties terminui, skaičių.

²⁰ Šis skaičius rodo, kiek bylų buvo nutraukta suėjus senaties terminui. Į šį skaičių neįeina atvejai, kai kaltinamajam buvo pareikšti kaltinimai dėl kelių nusikaltimų, o vėliau kaltinimai dėl kai kurių nusikaltimų buvo atmesti dėl senaties.

²¹ 5 ir 6 stulpelių laukeliuose pateikti skirtingi duomenys: 5 stulpelyje nurodytas baudžiamųjų bylų skaičius, o 6 stulpelyje – nusikaltimų skaičius, todėl šių laukelių palyginimas ir procentinė išraiška yra negalima.

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

Pateikti duomenys rodo, kad ikiteisminiai korupcinių nusikaltimų tyrimai dėl senaties yra nutraukiami ypatingai retai. 2009 ir 2006 metais ikiteisminių tyrimų nebuvo nutraukta, o 2007 ir 2008 metais nutrauktas tik vienas ikiteisminis tyrimas per metus. Šiek tiek kitokia situacija paaiškėjo pokalbių su praktikais metu. Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroras nurodė, kad per praėjusius ketverius metus jis nutraukė 3 iš 25 korupcinių nusikalstamų veikų tyrimų. Nors prokuroras atstovauja tik vienai iš penkių Lietuvos apygardų prokuratūrų, šis skaičius yra didesnis nei per praėjusius ketverius metus dėl senaties Lietuvos Respublikoje nutrauktų ikiteisminių tyrimų bendras skaičius, pateiktas Informatikos ir ryšių departamento. Specialiųjų tyrimų tarnybos Vilniaus valdybos pareigūnas atkleidė įdomų faktą. Jis pripažino, kad korupcinių nusikaltimų tyrimai dėl senaties yra nutraukiami ypatingai retai. Tačiau atkreipė dėmesį, kad pareigūnai paprastai vengia pradėti ikiteisminį tyrimą nusikaltimo, kuris išaiškintas vėlai arba apie kurį pranešama labai vėlai, jei manoma, kad nebus galimybės užbaigti ikiteisminio tyrimo ir (arba) apkaltinamasis nuosprendis nebus priimtas iki senaties terminų pabaigos. Dėl šios priežasties IRD pateikti statistiniai duomenys turi būti vertinami atsargiai.

Priešingai nei korupcinių nusikaltimų duomenys, visų baudžiamųjų nusikaltimų ikiteisminio tyrimo duomenys rodo, kad suėjus senačiai ikiteisminiai tyrimai yra nutraukiami gana dažnai (13 proc. visų 2009 m. nutrauktų ikiteisminių tyrimų). Be to, bendras dėl senaties nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičius kiekvieną pusmetį auga. Čia reiktų pabėžti skirtumą tarp ikiteisminių tyrimų, kuriuose įtariamasis yra nustatytas ir tų, kuriuose įtariamasis nežinomas. Tai, kad įtariamasis nenustatytas, labai apsunkina sėkmingą ikiteisminio tyrimo eigą. Jei tyrimas buvo nutrauktas suėjus senačiai, tai, kad įtariamasis nebuvo nustatytas, gali būti laikoma pagrindine proceso nesėkmės priežastimi. Jei įtariamasis buvo nustatytas ir, nepaisant to, byla buvo nutraukta suėjus senačiai, tai rodo, kad procesas buvo pernelyg ilgas. Pastarosios bylos kelia daug daugiau susirūpinimo teisėsaugos darbo efektyvumo požiūriu. Ikiteisminių tyrimų, nutrauktų dėl senaties, kai įtariamasis buvo žinomas, skaičius yra gana pastovus (144-175 per metus 2006-2009 m.). Nors jų dalis bendrame ikiteisminių tyrimų, nutrauktų dėl senaties, skaičiuje nuolat mažėja (nuo 13 proc. 2006 m. iki 2,5 proc. 2009 m.), absoliutus tyrimų, nutrauktų suėjus senačiai ir nustačius įtariamuosius, skaičius gali būti laikomas dideliu.

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teisme statistiką sunku vertinti dėl duomenų trūkumo. 2009 m. duomenys apie korupcinių nusikaltimų bylas, kurios buvo nutrauktos teisme suėjus senačiai rodo nedidelius skaičius: dvi bylos iš 353 užbaigtų bylų. Kita vertus, visų baudžiamųjų bylų duomenys rodo neigiamą tendenciją: 2006-2009 m. dėl senaties nutraukiamų bylų skaičius per metus išaugdavo apytiksliai 50 proc. Akivaizdu, kad teismo bylos nagrinėjimo etape kaltinamasis visada būna nustatytas. Dėl šios priežasties, nors nutrauktų dėl senaties bylų skaičius sudaro tik labai mažą visų užbaigtų bylų skaičiaus dalį (mažiau nei ketvirtadalis procento), ši tendencija taip pat kėlė didelį susirūpinimą.

Tačiau priėmus minėtus BK pakeitimus galima tikėtis teigiamų šių tendencijų pokyčių.

3.1.3. Baudžiamosios atsakomybės senaties terminų svarba užtikrinant kovos su korupcija įstatymų vykdymą

Senaties terminų reikšmė turi būti vertinama ir iš praktinės (empirinės), ir iš teorinės perspektyvos. Praktiniame požiūryje akcentuojami empiriniai duomenys, t.y. pabrėžiamas korupcinių nusikaltimų ikiteisminių tyrimų ir bylų, nutrauktų suėjus senaties terminams, skaičius bei pernelyg ilgo nusikaltimų tyrimo ir (ar) nagrinėjimo teisme pagrindinės priežastys. Tačiau vien praktinio požiūrio nepakanka. Jei statistika rodytų, kad dėl senaties buvo nutraukta daug bylų, ar priešingai, mažai bylų ar nebuvo nutraukta bylų, to nepakaktų išvadai, kad esamas senaties terminų teisinis reguliavimas yra tinkamas ar netinkamas. Praktinį požiūrį būtina papildyti teoriniu, kuriame senaties terminų reglamentavimas vertinamas pagal tai, ar jis atitinka senaties terminų paskirtį ir teisinę prigimtį baudžiamosios justicijos sistemoje.

Praktinė perspektyva

Nors pagal oficialią statistiką korupcinių nusikaltimų ikiteisminių tyrimų ir bylų, nutrauktų suėjus senaties terminams, skaičius yra labai nedidelis (tik du per ketverius metus), pokalbiuose su praktikais išsiaiškinta, kad iš tiesų šie skaičiai (įskaitant ikiteisminius tyrimus, kurie nebuvo pradėti esant mažai tikimybei juos užbaigti iki senaties terminų pabaigos) gali būti didesni. Nei vienas iš respondentų senaties terminų nelaikė problema efektyviam kovos su korupcija įstatymų vykdymui. Tik STT pareigūnas ir apygardos teismo teisėjas pripažino, kad baudžiamiesiems nusižengimams numatytas dvejų metų senaties terminas yra pernelyg trumpas. Tai pabrėžta ir GRECO trečiojo vertinimo etapo ataskaitoje Lietuvai²².

²² „Išskyrus įvairius baudžiamuosius nusižengimus, kuriems taikomas dvejų metų senaties terminas yra itin trumpas ir turėtų būti prailgintas, patraukimo baudžiamojon atsakomybėn terminai, GET manymu, yra pagrįstos trukmės.“

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

Kita vertus, visų kitų, ne vien korupcinių nusikalstamų veikų statistiniai duomenys rodo visai kitokį vaizdą ir tendenciją, kuri gali sukelti rimtų problemų. Visiškai nestebina tai, kad dauguma respondentų pripažino, jog senaties terminai turėtų būti ilgesni²³. Tai būtų itin svarbu ūkiniams ir finansiniams nusikaltimams. Už šiuos nusikaltimus baudžiama gana švelniomis sankcijomis ir tai lemia gana trumpus senaties terminus. Atsižvelgiant į tai, kad šios rūšies nusikalstamų veikų tyrimas yra labai sudėtingas ir ilgas (paprastai nusikaltimas organizuojamas kaip sudėtinga apgaulinga eilės veikų schema, šių veikų neteisėtumui įrodyti būtina atlikti daug ekonominių ir finansinių ekspertizių, kaltinamieji yra aukštos kvalifikacijos specialistai ir pasinaudoja kiekviena galimybe procesą vilkinti, t.t.), trumpi iki 2010 m. birželio 29 d. BK numatyti senaties terminai buvo esminė kliūtis traukiant kaltininkus baudžiamajon atsakomybėn. Tačiau visi respondentai pasisakė prieš galimybę atskiriems nusikaltimams nustatyti specialius senaties terminus. Jie vieningai palaikė bendro pobūdžio senaties terminų reguliavimo modelį.

Nei vienas iš respondentų nesiuėlė keisti esamo senaties terminų skaičiavimo metodo²⁴ ir papildomų senaties terminų nutraukimo ar sustabdymo pagrindų. Tik Generalinės prokuratūros prokurorė atkreipė dėmesį, kad būtų tikslinga įtariamąjį neliečiamybę ir kreipimąsi į užsienio valstybę su teisinės pagalbos prašymu taip pat numatyti, kaip pagrindus senaties eigai sustabdyti. Tačiau, Generalinės prokuratūros atstovės manymu, tokia galimybė būtų tik alternatyva pasiūlymui įtvirtinti ilgesnius senaties terminus, be to, pasak jos, pratęsus senaties terminus, papildomi senaties eigos sustabdymo pagrindai nebebūtų būtini.

Teorinė perspektyva

2009 metais Lietuvos teisės institutas atliko išsamų tyrimą „Senaties institutas baudžiamajame justicijoje“, kuriame senaties teisinis reguliavimas buvo įvertintas senaties paskirties baudžiamajame justicijoje požiūriu. Jame padaryta išvada, kad senaties būtinumą lemia poreikis tokio teisinio instituto, kuris neleistų pradėti ar tęsti baudžiamąjį procesą tuomet, kai visuomenės suinteresuotumas atpildu (t.y. nuosprendžiu ir bausme) labai sumažėja, ir šį interesą nusveria teisinės ramybės poreikis. Šios nuostatos pagrindu teigiama, jog senaties pabaigos momentas turi būti bausmės vykdymo pabaiga, o ne nuosprendžio priėmimas ar kuris kitas procesinis veiksmas ar stadija. Jei prielaida, jog suinteresuotumas atpildu senaties termino pabaigoje

²³ Aukščiausiojo teismo teisėjas siūlė įtvirtinti dvigubai ilgesnius senaties terminus. Kiti respondentai nenurodė, kiek turėtų būti prailginti senaties terminai, arba siūlė nežymiai ilgesnius senaties terminus.

²⁴ BK 95 straipsnyje numatyta, kad senaties terminai skaičiuojami iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo.

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

žymiai sumažėja, yra pagrįsta, tuomet teisinga ir tai, kad praėjus tam tikram laikui nuo nusikaltimo padarymo (tikėtina, kad šis laikotarpis sutampa su senatimi), baudmės vykdymas tampa netikslingas. Dėl šios priežasties tyrime senaties termino pabaiga yra laikoma pagrindu nuteistajam nuo baudmės atleisti. Į tai atsižvelgiant, padaryta išvada, jog iki pakeitimų BK 95 straipsnyje nustatyti senaties terminai buvo pernelyg trumpi. Tyrimo autorių nuomone, nerealu manyti, kad visuomenės ramybės interesas gali gali nusverti suinteresuotumą atpildu praėjus dvejiems metams nuo baudžiamojo nusižengimo, penkeriems metams nuo apysunkio, dešimčiai metų nuo sunkaus ir penkiolikai metų nuo labai sunkaus nusikaltimo padarymo. Buvo pasiūlyti beveik du kartus ilgesni senaties terminai. Kita vertus, pasiūlyta panaikinti visus senaties eigos sustabdymo ar nutraukimo pagrindus, kadangi jie nėra svarbūs atsižvelgiant į pagrindinę senaties paskirtį. Pažymėtina, kad BK pakeitimais buvo iš dalies įgyvendinta tik viena iš tyrime siūlomų nuostatų – pailginti senaties terminai. Tačiau į siūlymą kartu keisti ir senaties terminų skaičiavimo modelį nebuvo atsižvelgta.

3.2. Senaties terminų svarba civilinei, administracinei ir drausminei atsakomybei už su korupcija susijusius nusikaltimus ir teisės pažeidimus

3.2.1 Civilinės bylos

Šiuo metu nėra duomenų apie civilines bylas dėl žalos, padarytos korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis, atlyginimo. Nei vienas iš respondentų negalėjo patvirtinti, ar Lietuvoje tokių bylų buvo. Tikėtina, kad tai nėra susiję su ieškininės senaties terminais, taikomais ieškiniams atlyginti žalą. Absoliuti respondentų dauguma išreiškė nuomonę, kad trejų metų ieškininės senaties terminas ieškiniui pareikšti yra pakankamas ir nebūtų kliūtimi nuo korupcinio nusikaltimo nukentėjusiam asmeniui kreiptis dėl žalos atlyginimo. Labiau tikėtina, kad ieškinių atlyginti korupcinio pobūdžio nusikalstama veika padarytą žalą nėra dėl to, jog nėra tokių precedentų. Atitinkamai asmenys, nukentėję nuo korupcinių nusikaltimų, nežino, kad yra galimybė gauti kompensaciją už patirtą žalą. Advokatas K. Čilinskas viešojoje diskusijoje įrodinėjo, kad civiliniai ieškiniai gali būti labai perspektyvūs užtikrinant korumpuotų pareigūnų atsakomybę²⁵.

²⁵ Medalinskas, A. Gelbėjimosi ratas skęstantiems pareigūnams. Diskusija prie "Respublikos" apskritojo stalo, 2009-02-27. Prieiga internete per dienraščio „Vakarų ekspresas“ tinklalapį: <http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/gelbejimosi-ratas-skestantiems-pareigunams/> [žiūrėta 2011-01-11]

3. SENATIES TERMINŲ TAIKYMAS SU KORUPCIJA SUSIJUSIOSE BYLOSE

3.2.2 Administracinės bylos

Duomenų apie administracines bylas dėl korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų nėra. Tik vienas respondentas (Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras) nurodė keletą atvejų, kai buvo iškeltos administracinės bylos dėl galimai korupcinių teisės pažeidimų (viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimo). Dauguma respondentų 6 mėnesių administracinės senaties terminą ir jo skaičiavimo mechanizmą įvertino kaip tinkamą. Apygardos teismo teisėjo ir Aukščiausiojo teismo teisėjo nuomone, šį terminą būtų galima pratęsti iki vienerių metų.

3.2.3 Drausminės bylos

Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimų klausimu Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos atstovas pažymėjo, kad bylų, kai pažeidimas buvo padarytas daugiau nei prieš trejus metus, būta itin retai. Be to, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija turi teisę tyrimą atlikti savo motyvuotu sprendimu net praėjus trejų metų terminui. Dėl šios priežasties minėto įstatymo pažeidimai didelių praktinių problemų nekelia.

Respondentai išreiškė skirtingas nuomones dėl senaties terminų, taikomų kitiems tarnybiniams nusižengimams, už kuriuos valstybės tarnautojai gali būti traukiami atsakomybėn. Buvo teigiama, kad šie terminai yra pakankamai lankstūs. Du respondentai pasisakė už šių terminų pratęsimą iki vienerių metų. Dauguma respondentų negalėjo įvertinti, ar šie senaties terminai kelia rimtų problemų praktikoje.

4. GERIAUSIOS PRAKTIKOS, SILPNOSIOS VIETOS, REKOMENDACI JOS IR SUINTERESUO TOS ŠALYS

Analizė parodė, kad praktiniu požiūriu baudžiamosios atsakomybės senaties terminai korupciniais nusikaltimams nekelia didelių problemų teisėsaugos institucijoms, tačiau kalbant apie visas nusikalstamas veikas, jie kelia kliūčių vykdant kaltininkų baudžiamąjį persekiojimą. Teisės institute atliktas tyrimas taip pat patvirtino, kad BK numatyti senaties terminai (prieš priimant dabartinius pakeitimus) buvo pernelyg trumpi. Remdamiesi teorine baudžiamosios atsakomybės senaties teisinės prigimties analize, minėtojo tyrimo autoriai siūlo pakeisti senaties skaičiavimo mechanizmą (perkeliant senaties terminų pabaigą į bausmės vykdymo pabaigą, prailginant senaties trukmę kiekvienam nusikaltimui numatyto maksimalaus laisvės atėmimo terminu ir panaikinant senaties eigos nutraukimo arba sustabdymo pagrindus). Šiam teoriškai nuosekliam, tačiau sudėtingam pasiūlymui nepritarė politikai ir kitos institucijos.

Lietuvos Respublikos Prezidentė pateikė BK 95 straipsnio pakeitimo projektą (Nr. XIP-1856), kuriame pasiūlė įtvirtinti dvigubai ilgesnius senaties terminus ir panaikinti senatį kyšininkavimui sunkinančiomis aplinkybėmis. Seimo narys K. Ramelis pasiūlė numatyti nuostatą, kad bylą nagrinėjant teisme, senaties eiga būtų sustabdyta. Seimo narys S. Stoma siūlė keisti senaties skaičiavimo metodą ir senaties pabaigą susieti su kaltinimo pareiškimu (Projekto Nr. XIP-1717). Lietuvos Respublikos Vyriausybė iš esmės pritarė Lietuvos Prezidentės pasiūlymui, tačiau nepritarė senaties už kyšininkavimą panaikinimui. Vyriausybė taip pat siūlė senaties terminus ilginti ribotai bei numatyti kai kuriuos papildomus pagrindus senaties eigai sustabdyti, pvz., dėl asmens imuniteto ir teisinės pagalbos prašymo pateikimo užsienio valstybei. Po svarstymų Seime kompromisinės BK 95 straipsnio pataisos priimtose 2010 m. birželio 15 d.

Teoriniu požiūriu šis pakeitimas atrodo gana eklektiškas. Jame derinami skirtingi senaties terminų skaičiavimo mechanizmai, kuriuose remiamasi visiškai skirtingais teoriniais pagrindais. Tačiau praktiniu požiūriu šį pakeitimą galima vertinti teigiamai, kadangi juo įtvirtinami ilgesni senaties terminai ir sumažinama nepagrįstai didelė senaties įtaka baudžiamojo persekiojimo vykdymui.

Administracinės ir civilinės atsakomybės senaties terminai yra gana nereikšmingi ir šioje srityje nėra būtini kokie nors pakeitimai.

Drausminės atsakomybės senaties skaičiavimo mechanizmą galima vertinti kaip pakankamai lankstų, tačiau 6 mėnesių absoliutus senaties terminas yra gana trumpas. Kita vertus, Lietuvos

4. GERIAUSIOS PRAKTIKOS, SILPNOSIOS VIETOS, REKOMENDACI JOS IR SUIINTERESUO TOS ŠALYS

Respublikos Vyriausybė savo veiklos programoje įsipareigojo pratęsti drausminės atsakomybės senaties terminus (p. 56)²⁶. Jau pateiktas ir šiuo metu Seime svarstomas Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo projektas (Nr. XIP-629 (2)). Pakeitimo autoriai absoliutų drausminės atsakomybės senaties terminą siūlo pratęsti iki vienerių metų, o už šiurkščius tarnybinių pareigų pažeidimus – iki trejų metų.

---

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa 2008 – 2012 metams. Prieiga internete: http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/15_vyr_programa.pdf [parsisiųsta 2011-01-11]

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

5.1 Įstatymų ištraukos

Baudžiamojo kodekso 95 straipsnis. Apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis

1. Asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, negali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis, jeigu:

1) praėję:

- a) treji metai, kai buvo padarytas baudžiamasis nusižengimas;
- b) aštuoneri metai, kai buvo padarytas neatsargus arba nesunkus tyčinis nusikaltimas;
- c) dvylika metų, kai buvo padarytas apysunkis tyčinis nusikaltimas;
- d) penkiolika metų, kai buvo padarytas sunkus nusikaltimas;
- e) dvidešimt penkeri metai, kai buvo padarytas labai sunkus nusikaltimas;
- f) trisdešimt metų, kai buvo padarytas nusikaltimas, susijęs su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu;

2) per šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytą laiką asmuo nesislėpė nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo ir nepadarė naujos tyčinės nusikalstamos veikos.

2. Senaties terminas skaičiuojamas nuo nusikalstamos veikos padarymo iki nuosprendžio priėmimo dienos.

3. Jeigu nuo šio kodekso XVIII, XX, XXI, XXIII ir XLIV skyriuose numatytų nusikalstamų veikų nukentėjo nepilnametis, senaties terminas negali baigtis anksčiau, negu šiam asmeniui sueina dvidešimt penkeri metai.

4. Jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo pasislėpė nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo, senaties eiga sustoja. Senaties eiga atsinaujina nuo tos dienos, kurią asmuo sulaikomas arba kurią jis pats atvyksta pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą ar į teismą. Tačiau apkaltinamasis nuosprendis negali būti priimtas, jeigu nuo to laiko, kai asmuo padarė nusikalstamą veiką, praėjo dvidešimt penkeri metai, o nuo to laiko, kai padarė nusikaltimą, susijusį su tyčiniu kito žmogaus gyvybės atėmimu, – trisdešimt metų ir senaties eiga nenutrūko dėl naujos tyčinės nusikalstamos veikos padarymo.

5. Bylos nagrinėjimo teisme metu senaties eiga sustoja laikotarpiui, kuriam:

- 1) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką ar bylos nagrinėjimą atideda dėl kaltinamojo ar jo gynėjo nedalyvavimo;
- 2) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką, kol bus atlikta teismo paskirta ekspertizė, specialisto tyrimas ar bus įvykdytas teisinės pagalbos prašymas užsienio valstybei;
- 3) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką ir paveda prokurorui ar ikiteisminio tyrimo teisėjui atlikti Lietuvos

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

Respublikos baudžiamojo proceso kodekse numatytus procesinius veiksmus;

4) teismas paskelbia nagrinėjimo teisme pertrauką naujai pakviestam kaltinamojo gynėjui susipažinti su bylos medžiaga.

6. Šio straipsnio 5 dalyje numatytais atvejais apkaltinamasis nuosprendis negali būti priimtas, jeigu nuo senaties termino pradžios praėjo penkeriais metais ilgesnis terminas, negu numatyta šio straipsnio 1 dalyje.

7. Jeigu asmuo iki šiame straipsnyje nurodytų terminų pabaigos padaro naują tyčinę nusikalstamą veiką, senaties eiga nutrūksta. Šiuo atveju senaties eiga už pirmą nusikalstamą veiką pradedama skaičiuoti nuo tos dienos, kurią buvo padarytas naujas tyčinis nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas.

8. Nėra senaties šiems nusikaltimams, numatytiems šiame kodekse:

- 1) genocidui (99 straipsnis);
- 2) tarptautinės teisės draudžiamam elgesiui su žmonėmis (100 straipsnis);
- 3) tarptautinės humanitarinės teisės saugomų asmenų žudymui (101 straipsnis);
- 4) okupuotos valstybės civilių trėmimui ar okupavusios valstybės civilių gyventojų perkėlimui (102 straipsnis);
- 5) tarptautinės humanitarinės teisės saugomų asmenų žalojimui, kankinimui ar kitokiam nežmoniškam elgesiui su jais (103 straipsnis);
- 6) tarptautinės humanitarinės teisės normų dėl civilių ir jų turto apsaugos karo metu pažeidimui (104 straipsnis);
- 7) civilių ar karo belaisvių prievartiniam panaudojimui prieš ginkluotuosiose pajėgose (105 straipsnis);
- 8) saugomų objektų naikinimui ar nacionalinių vertybių grobstymui (106 straipsnis);
- 9) agresijai (110 straipsnis);
- 10) draudžiamai karo atakai (111 straipsnis);
- 11) uždraustų karo priemonių naudojimui (112 straipsnis).

Nr. [XI-901](#), 2010-06-15, Žin., 2010, Nr. 75-3792 (2010-06-29)

5.1.1 Administracinių teisės pažeidimų kodeksas

35 straipsnis. Administracinės nuobaudos skyrimo terminai

Administracinė nuobauda gali būti skiriama ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo teisės pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui, – per šešis mėnesius nuo jo paaiškėjimo dienos. (...)

(...)

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

Atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą dėl padarytos nusikalstamos veikos ar skirti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytą ekonominę sankciją ūkio subjektui, kai padarytas atitinkamas administracinis teisės pažeidimas užtraukia asmeniui administracinę atsakomybę, arba nutraukus baudžiamąjį procesą ar Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytos ekonominės sankcijos skyrimo ūkio subjektui, kai padarytas atitinkamas administracinis teisės pažeidimas užtraukia asmeniui administracinę atsakomybę, procedūrą, arba priėmus išteisinamąjį teismo nuosprendį, jei atsakomybėn traukiamo asmens veiksmuose yra administracinio teisės pažeidimo požymių, administracinė nuobauda gali būti skiriama ne vėliau kaip per du mėnesius nuo sprendimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl padarytos nusikalstamos veikos ar atsisakyti skirti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytą ekonominę sankciją ūkio subjektui, kai padarytas atitinkamas administracinis teisės pažeidimas užtraukia asmeniui administracinę atsakomybę, arba nuo sprendimo nutraukti baudžiamąjį procesą ar Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytos ekonominės sankcijos skyrimo ūkio subjektui, kai padarytas atitinkamas administracinis teisės pažeidimas užtraukia asmeniui administracinę atsakomybę, procedūrą, arba nuo išteisinamojo teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos.

Jeigu administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, ilgam išvykęs ar gyvena užsienyje, ilgai serga arba kai dėl pažeidimo tyrimo ar kitų priežasčių negalima spręsti jo administracinės atsakomybės klausimo, šio straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse nurodyti terminai pratęsiami, bet ne ilgiau kaip vieneriems metams, šį terminą skaičiuojant nuo teisės pažeidimo padarymo ar paaiškėjimo dienos arba nuo sprendimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl padarytos nusikalstamos veikos ar nutraukti baudžiamąjį procesą, ar skirti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytą ekonominę sankciją ūkio subjektui, kai padarytas atitinkamas administracinis teisės pažeidimas užtraukia asmeniui administracinę atsakomybę, ar nutraukti sankcijos skyrimo procedūrą, arba nuo išteisinamojo teismo nuosprendžio priėmimo dienos.(...)

5.1.2 Civilinis kodeksas

1.125 straipsnis. Ieškinio senaties terminai

1. Bendrasis ieškinio senaties terminas yra dešimt metų.

(...)

8. Sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo, tarp jų ir

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

reikalavimams atlyginti žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produkcijos.

1.127 straipsnis. Ieškinio senaties termino pradžia

1. Ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Šios taisyklės išimtis nustato šis kodeksas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai.

(...)

5. Jeigu pažeidimas yra tęstinis, t. y. jis vyksta kiekvieną dieną (asmuo neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti, ar atlieka veiksmus, kurių neturi teisės atlikti, ar nenutraukia kitokio pažeidimo), ieškinio senaties terminas ieškiniams dėl veiksmų ar neveikimo, atliktų tą dieną, prasideda tą kiekvieną dieną.

1.129 straipsnis. Ieškinio senaties termino sustabdymas

1. Ieškinio senaties terminas sustabdomas:

- 1) jeigu pareikšti ieškinį kliudė nepaprastas įvykis, kuriam tomis sąlygomis nebuvo galima užkirsti kelio (nenugalima jėga);
- 2) jeigu Vyriausybė nustato, kad prievolių vykdymas atidedamas (moratoriumas);
- 3) jeigu ieškovas arba atsakovas tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis;
- 4) jeigu neveiksniam ar ribotai veiksniam asmeniui nepaskirtas globėjas ar rūpintojas;
- 5) jeigu prievolės šalys yra sutuoktiniai;
- 6) jeigu prievolės šalys yra globėjas ir globotinis, rūpintojas ir rūpintinis;
- 7) jeigu prievolės šalys yra tėvai ir nepilnamečiai jų vaikai;
- 8) jeigu sustabdomas įstatymo ar kito teisės akto, reglamentuojančio ginčo santykius, veikimas.

2. Ieškinio senaties terminas sustabdomas tik tuo atveju, jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės atsirado arba buvo paskutiniaisiais šešiais ieškinio senaties termino mėnesiais, o kai tas terminas yra trumpesnis negu šeši mėnesiai, – visą ieškinio senaties laiką.

3. Nuo tos dienos, kurią išnyko aplinkybė, buvusi pagrindas ieškinio senaties terminą sustabdyti, senaties terminas tęsiasi toliau. Šiuo atveju likusi termino dalis prailginama iki šešių mėnesių, o jeigu ieškinio senaties terminas buvo trumpesnis negu šeši mėnesiai, – iki viso ieškinio senaties termino.

1.130 straipsnis. Ieškinio senaties termino nutraukimas

1. Ieškinio senaties terminą nutraukia ieškinio pareiškimas įstatymų nustatyta tvarka.

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

2. Ieškinio senaties terminą taip pat nutraukia skolininko atlikti veiksmai, kurie liudija, kad jis pripažįsta prievolę.
3. Nutrauktas ieškinio senaties terminas prasideda iš naujo nuo to momento, kai išnyko aplinkybės, kurios buvo pagrindas ieškinio senaties terminą nutraukti. Jeigu ieškinio senaties terminą nutraukė ieškinio pareiškimas, tai ieškinio senaties terminas prasideda iš naujo nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, jeigu iš ginčo teisinio santykio galima pareikšti tapatų reikalavimą. Iki senaties termino nutraukimo praėjęs laikas į naują terminą neįskaičiuojamas.
4. Ieškinio, kurį teismas paliko nenagrinėtą, pareiškimas ieškinio senaties termino nenutraukia, jeigu pareiškimas buvo paliktas nenagrinėtas dėl ieškovo kaltės. Ieškinio senaties terminas taip pat nenutraukiamas, jeigu buvo atsisakyta priimti ieškinio pareiškimą arba ieškovas ieškinio atsisakė.
5. Jeigu teismas palieka nenagrinėtą pareiškimą baudžiamojoje byloje, tai prieš ieškinio pareiškimą prasidėjęs ieškinio senaties terminas eina toliau nuo nuosprendžio, kuriuo pareiškimas paliktas nenagrinėtas, įsiteisėjimo dienos.

5.1.3 Valstybės tarnybos įstatymas

29 straipsnis. Tarnybinės nuobaudos

1. Už tarnybinius nusižengimus skiriamos šio įstatymo nustatytos tarnybinės nuobaudos.

(...)

4. Tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų gali būti skiriama už šiurkštų tarnybinį nusižengimą, taip pat už kitą tarnybinį nusižengimą, jei prieš tai valstybės tarnautojui nors kartą per paskutinius 12 mėnesių buvo taikyta tarnybinė nuobauda – griežtas papeikimas.

5. Šiurkštus tarnybinis nusižengimas – tai nusižengimas, kuriuo šiurkščiai pažeidžiamos valstybės tarnybos bei kitų valstybės tarnautojo veiklą reglamentuojančių įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nuostatos arba kitaip šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo veiklos etikos principams.

6. Šiurkščiu pažeidimu laikoma:

(...)

- 3) korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinti veika, nors už šią veiką valstybės tarnautojas ir nebuvo traukiamas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn;

- 4) piktnaudžiavimas tarnyba bei Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimas;

(...)

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

30 straipsnis. Tarnybinių nuobaudų skyrimas

1. Tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo tarnybinio nusižengimo paaiškėjimo dienos, neįskaitant laiko, kurį valstybės tarnautojas nebuvo darbe dėl ligos, buvo komandiruotėje arba atostogavo, o iškėlus baudžiamąją bylą arba Seimo kontrolieriui atliekant tyrimą, taip pat atliekant tarnybinį ar kitą kompetentingos institucijos patikrinimą – ne vėliau kaip per du mėnesius nuo baudžiamosios bylos nutraukimo arba teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos, Seimo kontrolieriaus pažymos surašymo, tarnybinio ar kito kompetentingos institucijos patikrinimo užbaigimo dienos. Tarnybinio nusižengimo tyrimas pradedamas valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens arba, jeigu valstybės tarnautoją į pareigas priima Vyriausybė, savivaldybės taryba, – Ministro Pirmininko, savivaldybės mero iniciatyva arba kai jie gauna oficialią informaciją apie valstybės tarnautojo tarnybinį nusižengimą. Jeigu įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuota, kad valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga pažeidė įstatymus ar kitus teisės aktus, šioje valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje turi būti pradėtas valstybės tarnautojų, dėl kurių galimos kaltės buvo padaryti įsiteisėjusiame teismo sprendime konstatuoti įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai, tarnybinio nusižengimo tyrimas. Negalima skirti tarnybinės nuobaudos, jeigu nuo nusižengimo padarymo dienos praėjo 6 mėnesiai, išskyrus atvejus, kai tarnybinis nusižengimas nustatomas atliekant auditą, piniginių ar kitokių vertybių reviziją (inventorizaciją) arba kai Seimo kontrolierius atlieka tyrimą, taip pat kai atliekamas tarnybinis ar kitas kompetentingos institucijos patikrinimas. Šiais atvejais tarnybinė nuobauda turi būti skiriama ne vėliau kaip per trejus metus nuo nusižengimo padarymo dienos.

5.1.4 Tarnybinės etikos komisijos įstatymas

23 straipsnis. Pranešimų padavimo terminas

1. Pranešimams pateikti nustatomas trejų metų terminas nuo galimai teisės aktus pažeidžiančios veikos padarymo.
2. Pranešimai, pateikti praėjus šio straipsnio 1 dalyje nustatytam terminui, gali būti tiriami šiais atvejais, kai yra:
  - 1) gautas Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko ar Ministro Pirmininko prašymas atlikti tyrimą;
  - 2) gautas Seimo komiteto ar komisijos arba 1/5 Seimo narių siūlymas atlikti tyrimą;
  - 3) gautas Generalinės prokuratūros ar Specialiųjų tyrimų tarnybos prašymas atlikti tyrimą;
  - 4) priimtas VTEK motyvuotas sprendimas atlikti tyrimą.

5.2 Su korupcija susijusių teisės pažeidimų apibrėžimai

A. Baudžiamajame kodekse įtvirtinti su korupcija susijusių teisės pažeidimų apibrėžimai ir už juos numatytos baudmės

225 straipsnis. Kyšininkavimas

1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti už teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti už neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

3. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti didesnės negu 250 MGL vertės kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti už teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų.

4. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, savo ar kitų naudai tiesiogiai ar netiesiogiai priėmęs, pažadėjęs ar susitaręs priimti mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį, reikalavęs ar provokavęs jį duoti už teisėtą ar neteisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu.

5. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

227 straipsnis. Papirkimas

1. Tas, kas tiesiogiai arba netiesiogiai pasiūlė, pažadėjo duoti arba davė kyšį valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už pageidaujamą teisėtą veikimą ar neveikimą vykdant įgaliojimus, arba tarpininkui siekdamas tų pačių rezultatų, baudžiamas laisvės apribojimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus, siūlydamas, pažadėdamas duoti arba duodamas didesnės negu 250 MGL vertės kyšį arba tokius veiksmus padarė siekdamas neteisėtos paperkamo valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikos vykdant įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų.

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

3. Tas, kas atliko šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus, pasiūlydamas, pažadėdamas arba duodamas mažesnės negu 1 MGL vertės kyšį, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas laisvės apribojimu arba bauda, arba areštu.

4. Asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, jeigu kyšio iš jo buvo reikalaujama, provokuojama jį duoti ir kyšį jis pasiūlė, pažadėjo ar davė su teisėsaugos institucijos žinia.

5. Už šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

226 straipsnis. Tarpininko kyšininkavimas

1. Tas, kas pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, tarnyba, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui už kyšį pažadėjo paveikti atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad jie atitinkamai teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką už nedidelės vertės kyšį, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas bauda arba areštu.

228 straipsnis. Piktnaudžiavimas

1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekdamas turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

216 straipsnis. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas

1. Tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

2. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

231 straipsnis. Trukdymas teisėjo, prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno, advokato ar teismo antstolio veiklai

1. Tas, kas bet koku būdu trukdė teisėjui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo pareigūnui, advokatui ar Tarptautinio baudžiamojo teismo pareigūnui atlikti su baudžiamosios, civilinės arba administracinės bylos tyrimu ar nagrinėjimu susijusias pareigas arba trukdė antstoliui vykdyti teismo sprendimą,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką panaudodamas smurtą ar kitokią prievartą, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

233 straipsnis. Poveikis liudytojui, nukentėjusiam asmeniui, ekspertui, specialistui ar vertėjui

1. Tas, kas bet koku būdu siekė paveikti liudytoją, nukentėjusį asmenį, ekspertą, specialistą ar vertėją, kad šie ikiteisminio tyrimo metu, teisme ar Tarptautiniame baudžiamajame teisme duotų melagingus parodymus, išvadas, paaiškinimus ar neteisingai išverstų, arba trukdė jiems pagal šaukimą atvykti pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą, į teismą ar į Tarptautinį baudžiamąjį teismą,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką, panaudodamas smurtą ar kitokią prievartą, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

183 straipsnis. Turto pasisavinimas

1. Tas, kas pasisavino jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas pasisavino jam patikėtą ar jo žinioje buvusį didelės vertės svetimą turtą ar turtinę teisę, baudžiamas laisvės atėmimu iki dešimties metų.

3. Tas, kas pasisavino jam patikėtą ar jo žinioje buvusį nedidelės vertės svetimą turtą ar turtinę teisę, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridiniai asmenys.

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

5. Už šio straipsnio 1 ir 3 dalyse numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

184 straipsnis. Turto iššvaistymas

1. Tas, kas iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį didelės vertės svetimą turtą ar turtinę teisę,

baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

3. Tas, kas iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį nedidelės vertės svetimą turtą ar turtinę teisę, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu.

4. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos veikos yra nusikalstamos ir tais atvejais, kai jos padarytos dėl neatsargumo.

5. Už šio straipsnio 1 ir 3 dalyse numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

B. Administracinių teisės pažeidimų kodekse įtvirtinti su korupcija susijusių teisės pažeidimų apibrėžimai

50 straipsnis. Smulkusis svetimo turto pagrobimas

Smulkusis svetimo turto pagrobimas vagystės, sukčiavimo, pasisavinimo arba iššvaistymo būdu, kai nėra Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178, 182, 183, 184 straipsniuose numatytų sunkinančių aplinkybių, –

užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki septynių šimtų litų arba administracinį areštą nuo dešimties iki trisdešimties parų.

Pastaba. Turto pagrobimas laikomas smulkiuoju, jeigu pagrobtojo turto vertė neviršija 1 minimalaus gyvenimo lygio (MGL) dydžio sumos. Be pagrobtojo turto vertės, taip pat atsižvelgiama į pagrobtų daiktų natūralų kiekį (svorį, dydį).

171⁽³⁾ straipsnis. Viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimas

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu nustatytos viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos ar viešojo pirkimo būdo parinkimo tvarkos pažeidimas, taip pat Nepriklausomos ginčų nagrinėjimo komisijos sprendimų nevykdymas –

užtraukia baudą perkančiųjų organizacijų vadovams arba jų įgaliotiems vadovauti viešojo pirkimo komisijai asmenims, viešojo

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

pirkimo komisijos nariams, balsavusiems už neteisėto sprendimo priėmimą, nuo penkių šimtų iki dviejų tūkstančių penkių šimtų litų.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, –

užtraukia baudą nuo dviejų tūkstančių penkių šimtų iki penkių tūkstančių litų su nušalinimu nuo darbo (pareigų).

172(14) straipsnis. Pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimas

Pinigų plovimo prevenciją reglamentuojančių Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų arba Lietuvos banko teisės aktų pažeidimas –

užtraukia baudą įmonių, įstaigų ir organizacijų vadovams nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų.

186⁽⁵⁾ straipsnis. Nepranešimas apie neteisėtu būdu įgyto turto ar pajamų legalizavimą

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos banko nustatyta tvarka nepranešimas teisėsaugos institucijoms apie legalizuojamą neteisėtu būdu įgytą turtą ar pajamas –

užtraukia baudą nuo dešimties tūkstančių iki penkiasdešimties tūkstančių litų.

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

5.3 Nuorodos

Bikelis S., Nikartas S., Ūselė L. Senaties institutas baudžiamojoje justicijoje. Teisės institutas, 2009 (nepaskelbta).

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija
Prieiga internete:

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19841
[žiūrėta 2011-01-11]

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2009-11-24 nutartis
baudžiamojoje byloje Nr. 2K-504/2009

Lietuvos Apeliacinis Teismas. 2010-03-30 nuosprendis byloje Nr.
1A-1/2010

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa 2008 – 2012 metams.
Prieiga internete:

http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/15_vyr_programa.pdf
[parsisiūsta 2011-01-11]

Lietuvos Respublikos Prokuratūros veiklos 2009 metams ataskaita.
Prieiga internete:

<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=3v7d5wNko6M=&tabid=413> [parsisiūsta 2011-01-11]

GRECO third round evaluation report on Lithuania. Prieiga
internetė:

[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3\(2008\)10_Lithuania_One_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3(2008)10_Lithuania_One_EN.pdf) [žiūrėta 2011-01-11]

Sinkevičius, D. EBSW palankų sprendimą priėmusi teisėja –
nebaudžiama. 2007-07-12

Prieiga internete:

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=13767288> [žiūrėta
2011-01-11]

Medalinskas, A. Gelbėjimosi ratas skęstantiems pareigūnams.
Diskusija prie „Respublikos“ apskritojo stalo, 2009-02-27.

Prieiga internete per dienraščio „Vakarų ekspresas“ tinklalapį:

<http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvas-naujienos/gelbejimosi-ratas-skestantiems-pareigunams/> [žiūrėta
2011-01-11]

Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos Informatikos ir
ryšių departamento internete pateikiama statistika

Prieiga internete:

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index_2.phtml?id=198&idStat=9&metai=2009&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=2#Atas [žiūrėta 2011-01-11]

Ataskaitos apie teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklą 2006-
2009 m.

Prieiga internete: <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teismu-savivalda-veiklos-ataskaitos>

[žiūrėta 2011-01-11]

5. NUORODOS IR ŠALTINIAI

5.4 Apklaustų ekspertų sąrašas

- **Česlovas Bakasėnas**, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) Vilniaus valdybos I kiteisminių tyrimų skyriaus viršininkas,
- **Mindaugas Barkauskas**, Vilniaus apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos skyriaus prokuroras,
- **Algimantas Čepas**, Teisės instituto direktorius,
- **Romualdas Drakšas**, advokatas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės katedros prof. dr.,
- **Gintaras Goda**, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros docentas,
- **Andrius Nevera**, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento direktorius, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės ir kriminologijos katedros doc. dr.,
- **Alenas Piesliakas**, Vilniaus miesto I apylinkės teismo teisėjas, buvęs Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnas,
- **Juozas Sinkevičius**, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos vyriausiasis konsultantas,
- **Mindaugas Vaičiūnas**, advokatas,
- **Jurga Zieniūtė**, Generalinės prokuratūros Valstybinio kaltinimo skyriaus prokurorė.